

УДК 94(477) «1925/1939»:001

Ткаченко В.В.

Розвиток матеріальної бази Академії наук Української РСР у 1925–1939 роках

Розглядається процес зміцнення матеріальної бази ВУАН у другій половині 1920–х–1930–х роках, поступові позитивні зміни умов праці українських вчених.

Ключові слова: ВУАН, матеріальна база, Наркомпостач, фінансово – господарський стан, капітальне будівництво.

Середина 20–х: відносно зміцнення становища ВУАН. Стабілізація ситуації в країні, успіхи нової економічної політики в середині 1920 – х роках та, далеко не в останню чергу, нагальні завдання наздоганяючої індустріалізації примушували уряд знаходити та виділяти істотно більший обсяг коштів на утримання Академії і навіть започаткувати практику матеріальної мотивації наукових працівників через їх грошове преміювання. Тим більше, що згадана стабілізація та певні економічні успіхи надавали можливість отримувати та перерозподіляти відповідні кошти.

У 1926 році Укрголовнаука, у підпорядкуванні якої перебувала Академія наук, переглянула правила щодо отримання премій за науковій праці. Відповідно кошти, виділені під преміювання, були розподілені наступним чином:

«Одна премія – 750 крб.;
8 премій – по 500 крб.;
15 премій – по 250 крб.;
40 премій – по 100 крб.
Всього 64 премії на 12,5 тис. крб.»

(З протоколу №14 засідання президії Укрголовнауки від 30 квітня 1926 р.) [1,арк.86].

Поступово зростала і заробітна плата науковців. Якщо в 1923/24 роках ставка академіків складала 55 крб. [2,арк.170], то в 1927 році керівник інституту або кафедри одержував вже 97 крб., дійсний член кафедри – 78 крб., а наукові співробітники кафедри – 72 крб. [3,арк.30].

Поступово зростали масштаби видавничої діяльності ВУАН. Всі відділи Академії видавали вже свої «Записки», низка комісій, кафедр, інститутів почали друкувати власні періодичні видання – журнали, збірки статей та повідомлень. Ці видання вже того часу завоювали широку популярність серед наукової громадськості далеко за межами України.

В 1925 році було прийнято рішення про організацію при ВУАН в Києві наукової книгарні (з протоколу №7 засідання Укрголовнауки від 20 лютого 1925 р.) [4,арк.43].

З середини 1920 – х років розпочинається дійсне покращення умов діяльності Академії та матеріального становища її працівників. Важливо підкреслити, що цей факт вже відзначали не тільки партійні керівники, але й самі науковці. В одному зі звітів про роботу Українського наукового комітету, що стосувався ситуації у 1926 – 1927 роках, зокрема, зазначалося:

«Аж до минулого року життя УАН не можна було назвати нормальним: спочатку часті зміни влади, голоднеча, брак найпотрібніших матеріалів», ... «брак засобів друкувати наукові праці», ... «злиденна платня (ще в 1924/25 р. з початку 54 крб., а потім 81 крб. для академіків, і відповідно менше для кваліфікованих наукових працівників) – все це значно гальмувало наукову діяльність академії» [5,арк.281].

Поліпшення «почалося вже 1925/26 р., коли Академія одержала в цілому 432 тис. крб. замість 178 тис. у 1923/24 р. і буде йти рік за роком, доки академія не стане справді центром, біля якого купчатъся творчі дослідні сили» [5,арк.285].

Зростання бюджету Академії наук, тим не менш, не встигало за потребами науковців, які постійно зростали: «Бюджет ВУАН з року в рік постійно зростає (1925 – 1926 р. – 395 223 крб.; 1926 – 27 р. 641 729 тис. крб.). Одночасно, не дивлячись на зростання бюджету ВУАН, він ще не може задовольнити всіх наукових потреб Академії (низька оплата праці наукових співробітників, особливо науково-технічних, нерозвиненість деяких галузей наукової роботи, не виплата гонорару за наукові праці, недостатнє обладнання лабораторіями та устаткуванням і т.ін.). Осць чому перед НКО і в подальшому стоятиме завдання збільшення коштів на розвиток наукової діяльності ВУАН» [6,арк.25 зв.].

Таким чином, незважаючи на очевидне зростання кошторису Академії, проблеми її матеріально – фінансового забезпечення все одно залишалися. Серед іншого, наприклад, надто обмеженими були кошти, що виділялися на наукові відрядження [3,арк.30].

Доречним буде згадати і про певний розвиток видавничої справи протягом першої половини 1920 – х років. За 1919 – 1927 роки було видано 178 назв літератури загальним обсягом 1567 друкованих аркушів [7,109 – 110].

Кінець 1920 – х – початок 1930 – х рр.: подолання перешкод радянської модернізації. Процес мобілізаційної модернізації країни, розпочатий сталінським керівництвом з середини 1920 – х років, не міг не позначитись на стані Академії наук. Нагальна, і до того ж постійно зростаюча потреба в коштах для здійснення форсованої індустріалізації та загальної реконструкції економіки, призвела до того, що з кінця 1920 – х років процес зростання академічного бюджету дещо загальмувався. По деяких позиціях це ставало дедалі відчутнішим і прямо призводило до негативних наслідків.

«Бюджет академії впродовж останніх років залишався майже стабільним. В 1929 р. він дорівнював 1 200 000 крб., а в 1932 р. зріс лише до 1 485 000 крб.» Таким чином, якщо за попередні роки бюджет ВУАН зростав у рази, або на десятки відсотків, то останні чотири

роки (в межах вказаних рубіжних років) це зростання склало лише близько 24% (або приблизно 6% на рік).

«Зовсім ненормальним є те, що апарат Академії, на зарплату якого йде понад 800 000 крб, має змогу витратити на наукову роботу лише якихось 100 – 150 тис. крб. на рік», – зазначалося в доповідній записці Г. Петровського до ЦК КП(б)У на ім'я С. Косіора «Про потребу покращення матеріальних умов для роботи Всеукраїнської академії наук» від 27 квітня 1932 року [8,арк.39].

Ситуація з фактичним заморожуванням бюджету викликала нову низку проблем в діяльності Академії наук. З кінця 1920 – х років виплата авторських гонорарів за опубліковані праці часто гальмувалася, або навіть не здійснювалася зовсім.

Правда, за цей же час «склад наукових працівників значно розширився, видавнича робота академії помітно зросла, кількість установ збільшилася, а кількість наукових відряджень майже подвоїлася» [8,арк.39].

І хоча розвиток видавничої справи дійсно мав місце і протягом 1928 – 1932 років (за цей час було видано 351 назву обсягом 3 767 друкованих аркушів [7,109 – 110]), значна частина коштів бюджету ВУАН все ж таки витрачалася не на підтримку власне наукових досліджень, а, як того вимагали процеси українізації, на переклади українською мовою [6,арк.24].

Останню проблему, як відомо, радянська влада вирішила кардинально – процес українізації в республіці було поступово згорнуто, а всі її активні прибічники відчували на собі весь жах сталінського ГУЛАГу.

Нестачу бюджетних коштів частково поповнювали за рахунок одноразових надходжень із загальносоюзного «центру».

Так, 31 травня 1929 року РНК СРСР заслухав доповіді народного комісара освіти УСРР М. О. Скрипника і президента ВУАН Д. К. Заболотного про діяльність Академії, після чого було прийнято постанову «З приводу десятилітнього ювілею Всеукраїнської Академії наук». Раднарком ухвалив асигнувати в 1929/30 роках із загальносоюзного бюджету 700 тис. крб. для зміцнення матеріальної бази Академії наук [7,104].

На межі 1920 – 30 – х років становище вчених покращувалося вже не такими темпами, як це відбувалося раніше. Знову почали ставитись до порядку денного питання про незадовільний стан матеріального забезпечення академіків. В одному з листів до НКО від 8 вересня 1931 року зазначалося:

«Прошу якимось вирішити питання про зарплату місцевим штатним академікам ВУАН. Їм вже давно не платили. Становище деяких дуже тяжке, особливо академіка Водного. Як академік ВУАН він й не може, й не хоче ніде працювати і форменим чином голодує» [9,арк.29].

У зверненні до Політбюро ЦК КП(б)У заступника Народного комісара освіти Карпенка від 10 листопада 1931 року підкреслювалось, що чотири члени ВУАН, які мешкають у Львові, впродовж 9 – ти місяців не можуть отримати свою зарплатню у валюті, і НКО просить «вжити усіх заходів для того, щоб це питання було переглянуто комісією, і наша заявка була б задоволена в повній сумі», а

«ЦК КП(б)У дати директиву відповідним органам про виділення коштів для сплати заборгованості академікам» [9, арк.32].

Ще більше проблем з постачанням виникло під час голоду 1932 – 1933 років Академіки майже перестали отримувати продукти, «що мають надаватися за першим списком категорії «А», або ж одержують їх з великим запізненням і в зменшеній нормі та в скороченому асортименті», – відзначалося в доповідній записці Всеукраїнського комітету сприяння вченим при РНК УСРР до Народного Комісаріату постачання від 8 січня 1932 року [10, арк.4].

У доповідній записці до Наркомпостачу від голови УЦБ СНР Барабашева (1932 р.) також підкреслювалось, що майже у всіх містах наукові працівники не забезпечуються по 1 категорії «А» [10, арк.187].

Безліч документів свідчить про постійне наростання проблем з харчовим постачанням на початку 1930 – х років. В одному з них зазначалося, що Чернігівський ЦРК зменшив норму постачання хлібом наукових працівників у 1932 році (було – 800 г., а знизили – до 700 г. для науковців; їхні утриманці мали – 400 г., а стало – 100 г. на дітей, а дорослим відмовлено зовсім) [10, арк.68].

14 жовтня 1932 року ВУКСУ навіть вимушений був звернутись до Наркомпостачу з проханням відпустити 2 тис. кг борошна на потреби Академії [11, арк.13].

Про кепські матеріальні справи Академії наук в 1932 році йшлося в доповідній записці до ЦК КП(б)У Станіслава Косіора «Про потребу покращення матеріальних умов для роботи Всеукраїнської академії наук», який, переказуючи слова академіків на засіданнях Президії ВУАН, звертав увагу на «скрутний фінансово – господарський стан академії», фінансові труднощі, які «дуже гальмували розгортання науково – дослідної роботи ВУАН». Крім того, Косіор стверджував, що «наукові працівники академії отримують близько половини того, що отримують відповідні працівники інших галузевих інститутів», що «бюджет не зростає відповідно до зростання завдань», «що працівники галузевих наукових установ забезпечуються значно краще. Заробіток їх багато вищий і доходить до 800 – 1200 крб. на місяць», в той час як академіки отримують по 325 крб. «Наукові працівники, щоб забезпечувати нормальні умови існування собі і родині, мусять витратити для роботи на стороні (викладання в інституті тощо) до 4 – 5 годин на день, і це негативно відбивається на науковій роботі академії» [8, арк.37 – 41].

Для вирішення цих негараздів українським урядом у липні 1932 року було асигновано додатково майже 1,5 млн. крб. на потреби Академії наук, з них на «наукову роботу та експерименти – 500 тис. крб.», на «капітальний ремонт приміщень – 200 тис. крб.», на «підвищення зарплатні працівникам академії – 250 тис. крб.», на «будівництво інститутів транспортної механіки, електрозварювання та будівельної хімії – 500 тис. крб.». «Разом – 1. 450 тис. крб. Крім того, для устаткування інститутів та закупівлі закордонної літератури – 20 тис. крб. валютою» [8, арк.39].

На жаль, переважна частина цих коштів йшла на матеріальні потреби суто Академії, або її установ, становище ж самих вчених бажало залишатись кращим, їхня зарплатня, як і раніше, була невисокою і значно поступалася членам Всесоюзної академії. Ось чому

голова ВУЦВК Г. Петровський вважав за потрібне обов'язково «довести зарплату академікам та науковим працівникам у другій половині 1932 р. до рівня Всесоюзної академії наук» [8, арк. 41].

Одночасно з цим Всеукраїнський Комітет Сприяння Вченим намагався допомагати вирішувати інші питання щодо сприяння поліпшенню матеріально – побутових умов наукових працівників: поширювати санаторно – курортне обслуговування, допомагати в розбудові нових будинків відпочинку в Києві, Одесі та розширенні кооперативного житлобудівництва у Харкові і т. ін. [12, арк. 15].

Ціною неймовірних зусиль вчені Академії спромоглися не скоритися численним труднощам, що мали місце на зламі 1920 – 30 – х років: і початку сталінських репресій проти наукової інтелігенції, і низькому рівню життя, і голодомору 1932 – 1933 років, і невирішеності житлово – побутових умов, і низькому рівню науково – матеріального забезпечення ВУАН. Діяльність Академії продовжувалась, українські науковці зуміли у надзвичайно важких умовах розширити свої наукові дослідження, сприяючи своєю плідною працею подальшому розвитку української науки.

Зміцнення матеріально – технічної та науково – матеріальної бази Академії наук УРСР в середині та другій половині 1930 – х років. Ближче до середини 1930 – х років індустріальний прорив, що був здійснений у країні в тому числі і завдяки внеску українських вчених, почав приносити перші плоди. Це позначилось і на матеріальному стані Української Академії наук. Суттєвіші кошти з середини 1930 – х років стали виділятися на зміцнення науково – матеріальної бази Академії. Завершилось будівництво її нового корпусу на Володимирській вулиці в Києві, почали споруджуватись приміщення для інститутів біохімії, фізіології та ін., створювалась експериментальна база для наукових досліджень, відкривались нові лабораторії тощо [7, 109].

Вже 1934 року значно зростає порівняно із попереднім роком бюджет ВУАН, який «збільшується з 6 181 тис. крб. до 9 426 тис. крб.» (Пояснювальна записка до тематичного плану Всеукраїнської Академії наук на 1934 р.) [13, 51]. Всього ж за три роки (з 1933 по 1936) бюджет Академії збільшився майже в 2,5 рази: з 5,5 млн. до 13 млн. крб. (Доповідна записка АН УСРР до ЦК КП(б)У про роботу Академії за 1935 р.) [13, 219].

Фонд заробітної плати за цей же період зріс на 248,7%, річні витрати на капітальне будівництво збільшились у 8 разів, а на науково – оперативні потреби – у 5 разів. Взагалі ж «за роки першої і другої п'ятирічок бюджетне фінансування АН УРСР зросло в 33 рази» [13, 330 – 331].

Держава асигнувала значні кошти на розширення науково – дослідних робіт, будівництво нових інститутів і лабораторій. «... протягом 1934 року <...> були введені до експлуатації нові будинки двох інститутів – Електрозварювання та Хімії. Багато зроблено по будівництву Біохімічного інституту і цього року він буде введений в експлуатацію» (Стенограма доповіді неодмінного секретаря ВУАН акад. О. В. Паладіна про роботу академії за 1934 р., зачитана на сесії цієї наукової установи 22 червня 1935 р.) [13, 153].

Втім, зростання бюджету, як і в минулі роки, не завжди позначалося на покращенні матеріального стану окремих установ Академії:

«Незважаючи на велике зростання бюджету, чимало інститутів не мають елементарних приладів і машин для проведення своєї роботи. Інститут електрозварювання через відсутність машин не може здійснювати точних вимірювань твердості металу. У академіка Світальського в Інституті геології немає біокулярного мікроскопу» (Доповідна записка АН УСРР до ЦК КП(б)У про роботу Академії за 1935 р.) [13,222].

В другій половині 1930-х років Академія наук розпочала масштабне капітальне будівництво. Постанова ЦК КП(б)У про роботу Академії наук УСРР (1936 р.) вимагала від РНК УСРР «впродовж 3-х місяців розробити і надати на затвердження ЦК КП(б)У генеральний план капітального будівництва Академії наук, передбачивши в цьому плані побудову будівель бібліотеки Академії, розширення головної будівлі Академії і будівництво в 1937 році житлового будинку на 100 квартир для наукових працівників Академії» [14,арк.20].

Протягом кількох наступних років було введено в експлуатацію нові будинки інститутів електрозварювання, хімії, біохімії, завершено будівництво великих, пристосованих для наукової роботи будинків інститутів фізики і геології, проведено реконструкцію експериментально-технічної бази, створено нові лабораторії і експериментальні майстерні. Кабінети інститутів відділу фізико-хімічних наук було оснащено новітньою фізико-хімічною апаратурою, інститути біологічних наук – оптичними приладами. В механічній лабораторії Інституту будівельної механіки були створені машини оригінальної конструкції, виготовлені в його ж майстернях, в новозбудованому Інституті електрозварювання – нові лабораторії: механічного випробування конструкцій з металу, електродних прикриттів, хімічна, металографічна. Інститут мав рентгенівську установку, механічні та зварювальні майстерні [7,120].

Набувала подальшого розвитку видавнича діяльність АН УРСР. За період 1924 – 1937 років загальний наклад видань зріс в десять разів (Академія наук УРСР у другій п'ятирічці. Заслухано на сесії АН УРСР 2 – 5 липня 1938 року, опубліковано: Вісті Академії наук УРСР. – К.: Вид-во АН УРСР, 1937. – №6 – 7. – С. 66 – 141.) [13,321].

Втім, навіть ці суттєві зрушення в матеріальному стані Академії наук не задовольняли потреби вчених. Доповідна записка Президії АН УРСР до ЦК КП(б)У про стан та роботу Академії за 1934 – 1937 роки (від 8 червня 1937 р.) відзначала, що кілька «років тому бюджет Академії наук України дорівнював 1,5 млн. крб. Зараз цей бюджет складає 18.500.000 крб. Зростання колосальне. Але на даному етапі розвитку академії це зростання недостатнє по цілій низці відділів» [15,арк.171].

Необхідно зазначити, що союзна Академія мала змогу отримувати значно більші кошти на свої потреби. «Академії наук Союзу РСР в цьому [1936 р.] році на капіталовкладення було дано 40 млн., але вона визнала цю суму недостатньою і одержала додатково ще 15.500.000» [15,арк.171].

Українська ж «Академія наук одержала в цьому році на будівництво лише 2.500.000, менше, ніж 20-ту частину того, що одержала Академія наук СРСР, що на 1938 р. планує на капіталовкладення 80 млн. крб.» [15,арк.173].

Знову, як і раніше, значна увага держави до наукових установ у значно меншій мірі позначалася на стані забезпечення самих вчених.

«Система зарплати, що існує, не стимулює наукову роботу працівників. Оплата проводиться поза залежністю від наукової кваліфікації наукових співробітників, виконання тем і якості виконання. Гостро стоїть питання з квартирами для наукових працівників. 88 наукових працівників з родинами живуть в тяжких житлових умовах.» [14,арк.101].

Рівень життя в СРСР поступово підвищувався, умови побуту радянських вчених покращувались, але це не завжди пропорційно стосувалося їх українських колег: «Житлові умови більшості робітників Академії погані. Вже рік, як Академія наук УРСР не отримує легкових автомашин, і більшість академіків, не ризикуючи за віком користуватися трамваем, вимушена ходити пішки на значні відстані», тоді як «всі академіки і відповідальні наукові працівники Академії наук СРСР забезпечені автотранспортом» [15,арк.173].

Порівняння не на користь українських науковців було і в плані пенсійного забезпечення: «Ставки робітників Академії дуже низькі, не забезпечують прожиткового мінімуму. Академічна пенсія, що її одержує дехто в академії наук УРСР, вдвічі менша, ніж пенсія академіків АН Союзу» (Доповідна записка Президії Академії наук про стан Академії) [15,арк.174].

Кошти на капітальне будівництво та придбання обладнання теж були значно вищими в Москві. АН УРСР в цьому плані фінансувалася за відверто залишковим принципом. «З кредитів 1936 р. Академія наук УРСР одержала з закордонного устаткування всього лише один апарат. На капітальне устаткування інститутів на 1937 р. дано лише 300 тис., коли тільки для нового будинку Інституту фізики потрібно 400 тис.», в той час як «на капітальне устаткування Академії наук СРСР передбачено в 1937 р. — 7 млн.» [15,арк.173—174].

Таким чином, матеріальні витрати на утримання української Академії наук постійно зростали, але значно відставали від обсягу тих коштів, що йшли на розвиток Всесоюзної Академії. Щоб хоч якось ліквідувати це відставання у 1938 році Президія Академії наук УРСР звернулася до ЦК КП(б)У з цілою низкою прохань:

«...Передбачити в бюджеті 1938 р. будівництво інститутів: ботаніки (корпус морфології та системних рослин і корпус фізіології рослин, загальною вартістю 2 млн. крб.) та інституту хімії вартістю до 1.800.000 крб. Вже в цьому році відпустити кошти, потрібні для планування будівництва цих інститутів» [15,арк.176].

«Забезпечити інститути академії легковим автотранспортом, для чого вже в цьому році дати принаймні 15 легкових автомашин, по 5 в кожному кварталі цього 1937 р.».

«Забезпечити для придбання закордонної літератури для Академії наук в цьому році кредит в 250 тис. крб. (валютою). Кредити на устаткування збільшити до 1 млн. крб., в тій сумі 400 тис. для устаткування інституту фізики, для чого асигнувати додатково 700.000 крб.».

«Збільшити ставки працівникам академії відповідно до ставок працівників АН СРСР з 1 січня ц. р.».

«Забезпечити міськраду впродовж цього року квартирами новообраних академіків за рахунок 15% фонду в нових будинках, разом 10 квартир по 3 – 4 кімнати».

«Розпочати вже навесні цього року будівництво житлового будинку Академії наук на 40 квартир на призначеному для цього місці по бульвару Шевченка, вартістю 2,5 млн. крб. Протягом 1937 – 38 рр. збудувати для академії 60 квартир».

(Доповідна записка Президії АН УРСР до ЦК КП(б)У про стан та роботу Академії за 1934 – 1937 рр. 8 червня 1937 р.) [15, арк.178].

Як наслідок цього, бюджет Академії наук на 1938 рік було підвищено на 25,2% і доведено до 17 670,7 тис. крб., додатково на капітальне будівництво було виділено ще 1 394,9 тис. крб.

На 1939 рік було заплановано ще більше – 22 006,9 тис. крб. (разом з витратами на капітальне будівництво) [13, 123].

Треба зазначити, що реально Академія отримала тільки 21,9 млн. крб. («Наукова робота Академії наук в 1939 р.»), тобто на 100 000 менше від запланованого. Але й при цьому відбулося збільшення бюджету більш ніж на 22%.

Постійне зростання бюджету надавало можливість вирішувати найважливіші завдання, поставлені радянською владою перед Академією наук. Втім, слід зазначити, що підвищення матеріально – побутового стану працівників Академії, на жаль, йшло доволі повільними темпами.

Висновки.

Проблеми матеріального характеру, як було проаналізовано вище, супроводжували розвиток Академії наук України протягом усього періоду 1920 – 30 – х років, але на різних етапах історії країни вони набували різного забарвлення.

На початку 1920 – х років визначальними були повна відсутність або незадовільне фінансування академічних установ, незабезпеченість науковців в їхніх повсякденних потребах, нестача приміщень та обладнання для наукових досліджень, кадрові проблеми тощо. Намагання радянської держави повністю підпорядкувати собі Академію наук призвели до значного скорочення штатів, які потім стали поповнювати за рахунок нових, «радянізованих», кадрів. В своїй боротьбі за Академію влада вдавалась навіть до прямих репресій проти особливо «неслухняних» і «самостійних» членів ВУАН. Маючи в своїх руках інструмент фінансування, партійне керівництво вміло використовувало його, виділяючи кошти саме на ті напрями досліджень, які були потрібні для радянського будівництва (та прискореної наздоганяючої модернізації).

На межі 1920 – 30 – х років виникає низка проблем, що були вже пов'язані з трансформацією країни у напрямку її індустріалізації і колективізації. Кошти виділялись саме на промислову модернізацію, а наукові дослідження підтримувались лише такі, що відповідали цьому напрямку. Виникнення продовольчих проблем на початку 1930 – х років призвело до скорочення академічного забезпечення. Протягом усіх цих років академіки і співробітники Академії стикалися з проблемою низької (або навіть незадовільної) заробітної плати та тривалих затримок її виплати.

Більш – менш стабільною в матеріальному плані була середина 1920 – х років – період розквіту нової економічної політики, і друга половина 1930 – х років – час завершення радянської модернізації України. В ці роки постійно зростав бюджет Академії, здійснювалось підвищення зароботної платні працівникам академічних установ, розширювалось капітальне будівництво, розвивалась видавнича справа, зміцнювалось матеріально – технічне забезпечення тощо. Втім, навіть у ці часи забезпечення Української Академії наук набагато відставало від забезпечення Всесоюзної Академії, і як наслідок, рівень життя українських науковців значно поступався російським. Це, у свою чергу, часом призводило до свого роду «плину мізків» до Москви, коли видатних українських дослідників приваблювали більш високими прибутками і рівнем забезпечення у столиці.

Але, навіть за наявності всіх цих проблем, процес розвитку матеріальної бази Академії наук продовжувався протягом усіх 1920 – 30 – х років. Радянська держава зуміла вирішити головне питання – забезпечити становлення і розвиток матеріальної бази науки, вирішуючи при цьому, насамперед, власні проблеми державного будівництва, використовуючи для цього і Академію наук УРСР, яка поступово перетворилася із самостійної наукової установи на дієвий інструмент радянської влади в Україні.

Джерела та література

1. *Центральний державний архів громадських об'єднань України* (далі – ЦДАГО України). – Ф.166. – Оп. 6. – Спр. 600.
2. *Там само.* – Ф.1. – Оп. 20. – Спр. 2008.
3. *Там само.* – Ф.1. – Оп. 20. – Спр. 2265.
4. *Там само.* – Ф.166. – Оп. 5. – Спр.719.
5. *Там само.* – Ф.166. – Оп.3. – Спр.405.
6. *Там само.* – Ф.1. – Оп.20. – Спр.2924.
7. *Історія Академії Наук Української РСР. У 2 – х книгах* / Патон Б. Є. (головний редактор). – Книга перша. – К.: Головна редакція Української Радянської енциклопедії АН УРСР, 1967.
8. *ЦДАГО України.* – Ф.1. – Оп.20. – Спр.5295.
9. *Там само.* – Ф.1. – Оп.20. – Спр.4194.
10. *Центральний державний архів виконавчих органів України* (далі – ЦДАВО України). – Ф.331. – Оп.1. – Спр.433.
11. *Там само.* – Ф.331. – Оп.1. – Спр.477.
12. *Там само.* – Ф.331. – Оп.1. – Спр.478.
13. *Історія Національної академії наук (1934 – 1937): Документи і матеріали* / Редкол.: О. С. Онищенко (відп. ред.) та ін. – К.: НБУВ, 2003.
14. *ЦДАГО України.* – Ф.1. – Оп.20. – Спр.6851.
15. *Там само.* – Ф.1. – Оп.20. – Спр.7092.

Ткаченко В.В. Развитие материальной базы Академии наук Украинской ССР в 1925–1939 годах

Рассматривается процесс укрепления материальной базы ВУАН во второй половине 1920 – х – 1930 годах, постепенное позитивное изменение условий труда украинских ученых.

Ключевые слова: ВУАН, материальная база, Наркомпостав, финансово – хозяйственное положение, капитальное строительство.

Tkachenko, V.V. Material Base Development of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR in 1925–1939

The process of improvements in the material base of VUAN (All-Ukrainian Academy of Sciences) in the late 1920s to 1930s and gradual positive changes in Ukrainian scientists' working conditions are considered.

Key Words: VUAN, material base, Narkompostav, financial and economic situation, capital construction.